

vrouwen in institutioneel pensioen

V

I

I

P

11^e Jaarcongres

**Vrouwen in
Institutioneel
Pensioen**

**Amsterdam
Dinsdag 16 april 2013**

Programma

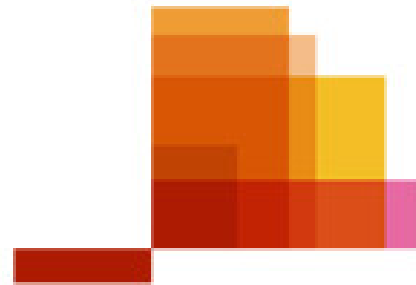

- 13.00 - 13.05 uur Welkomstwoord door Wim Koeleman, partner PwC
- 13.05 - 13.15 uur Opening door Francis van Bergenhenegouwen, voorzitter VIIP
- 13.15 - 13.45 uur Pensioen is meer dan geld alleen, Karin Bitter (PFZW)
- 13.45 - 14.30 uur Collectief versus individueel pensioen, debat met Jacqueline Lommen (Robeco) en Thérèse Schets (FNV) onder leiding van Angelique Joosen (PwC)
- 14.30 - 15.00 uur Koffie- en theepauze
- 15.00 - 15.45 uur Lagerhuis-debat aan de hand van stellingen
- 15.45 - 16.00 uur Plenaire terugkoppeling Lagerhuis-debat door discussieleiders
- 16.00 - 17.00 uur Wat kunnen vrouwen leren van Barack Obama?
Bas Mouton en Daniëlle Veneman, speechcoaches
Speech Republic
- 17.00 - 17.15 uur Uitreiking Gouden Pump Award door juryvoorzitter Sybilla Dekker, voorzitter Stichting Talent naar de Top
- 17.15 - 17.30 uur Afsluiting door Francis van Bergenhenegouwen
- 17.30 - 19.00 uur Borrel en netwerken

Sponsor Jaarcongres 2013

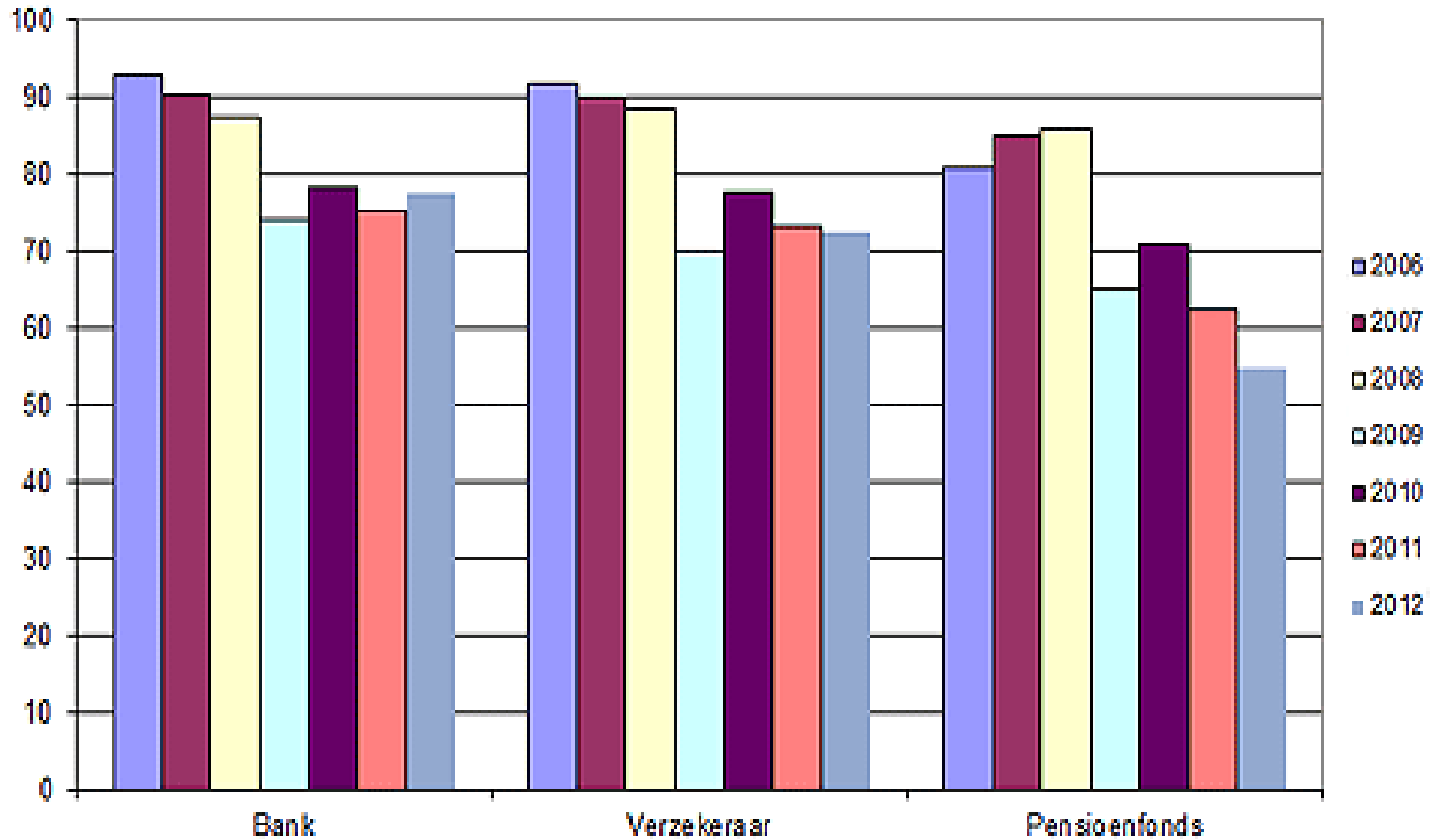
V I I P

pwc

Pensioensector staat voor een uitdaging...

Figuur 1. Vertrouwen in eigen bank, verzekeraar en pensioenfonds

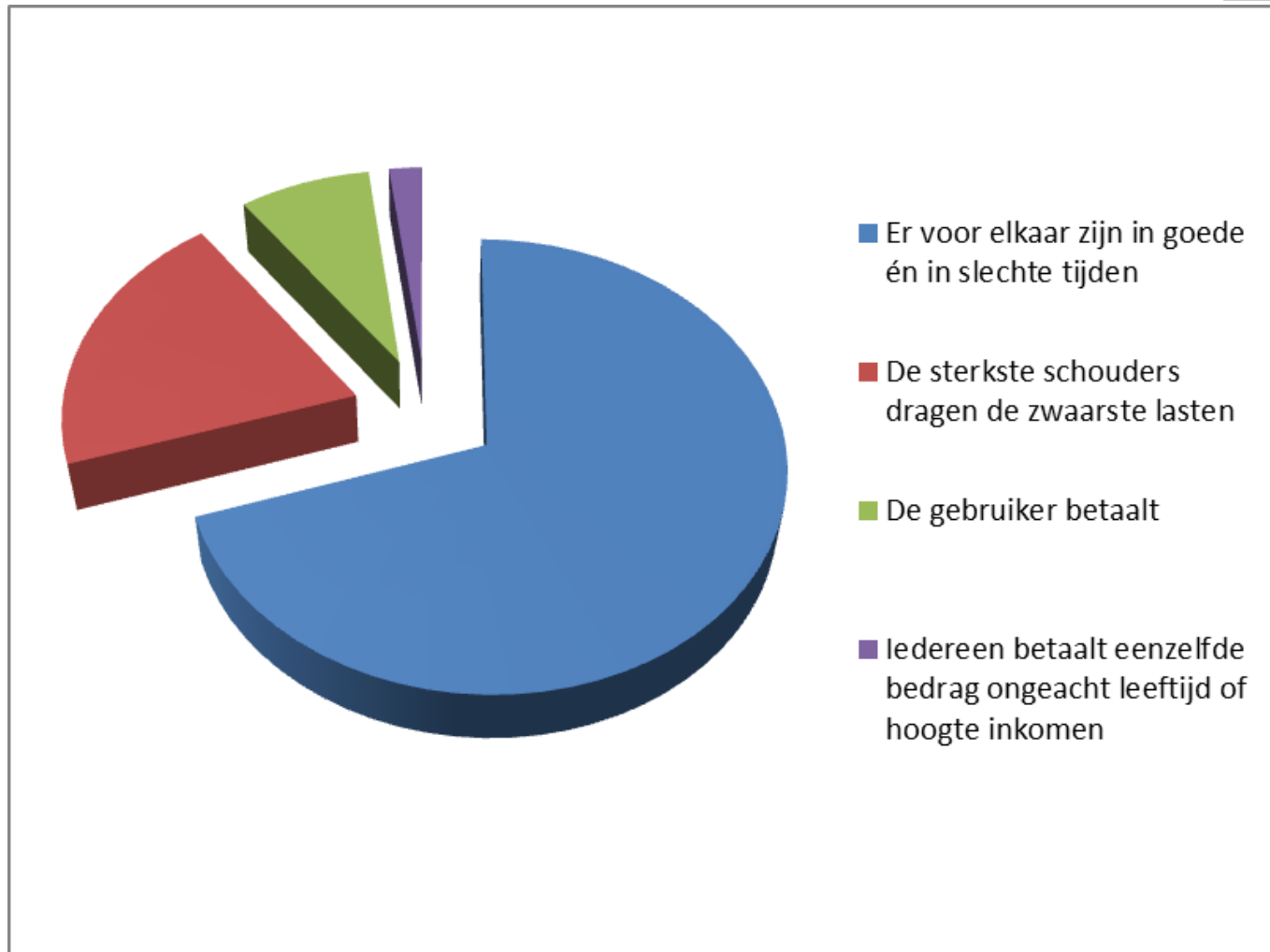
DNB Household Survey (DHS) van eind maart 2012

Terugkoppeling ALV

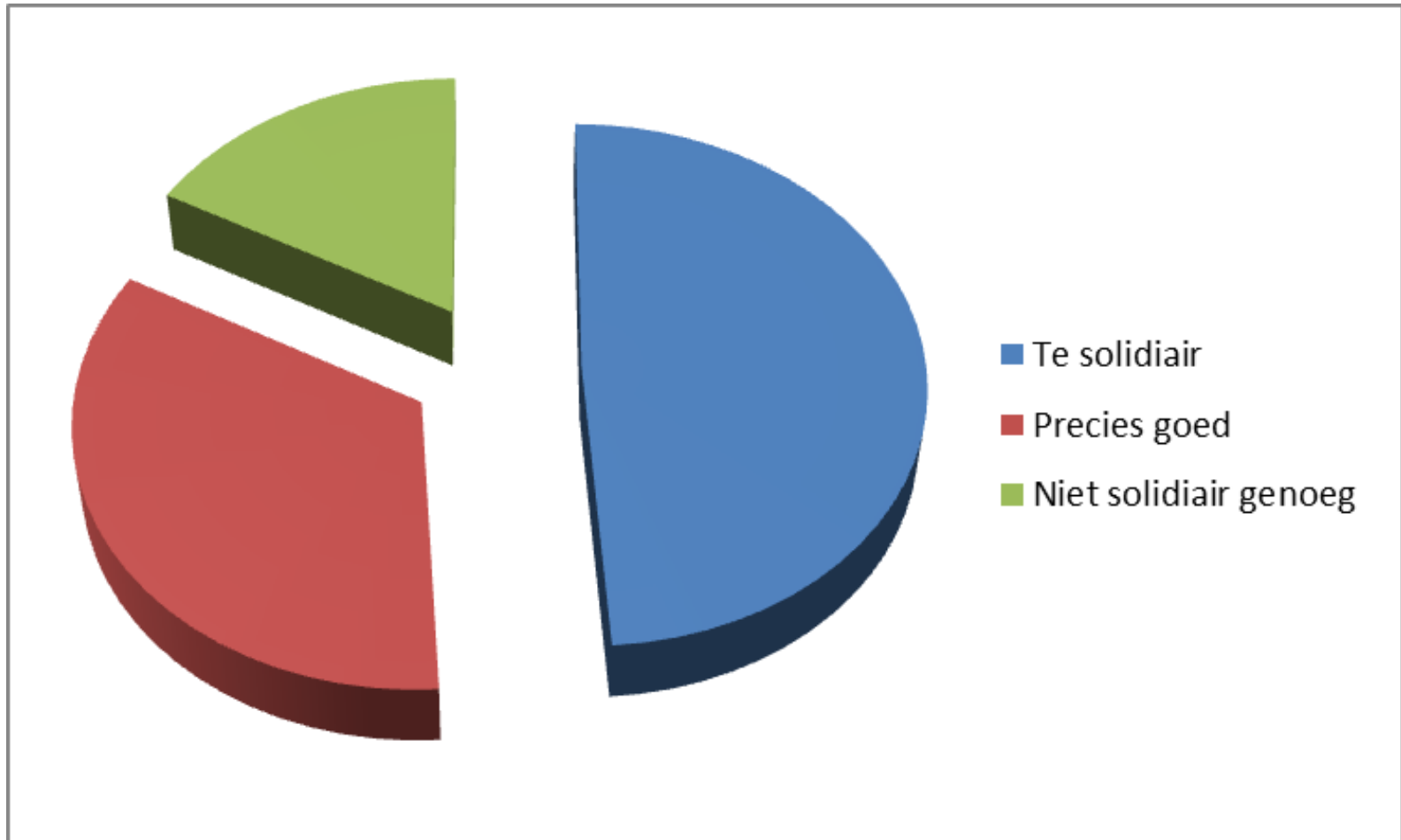
- Er zijn nu circa 217 leden aangesloten bij VIIP
- 7 deelnetwerken en de 8^e in oprichting
- VIIP is zichtbaar aanwezig in de institutionele pensioenwereld
- Kasverklaring 2012 & Decharge
- Meerjaren beleidsplan VIIP
- Bestuurswijzigingen

Solidariteit betekent voor mij

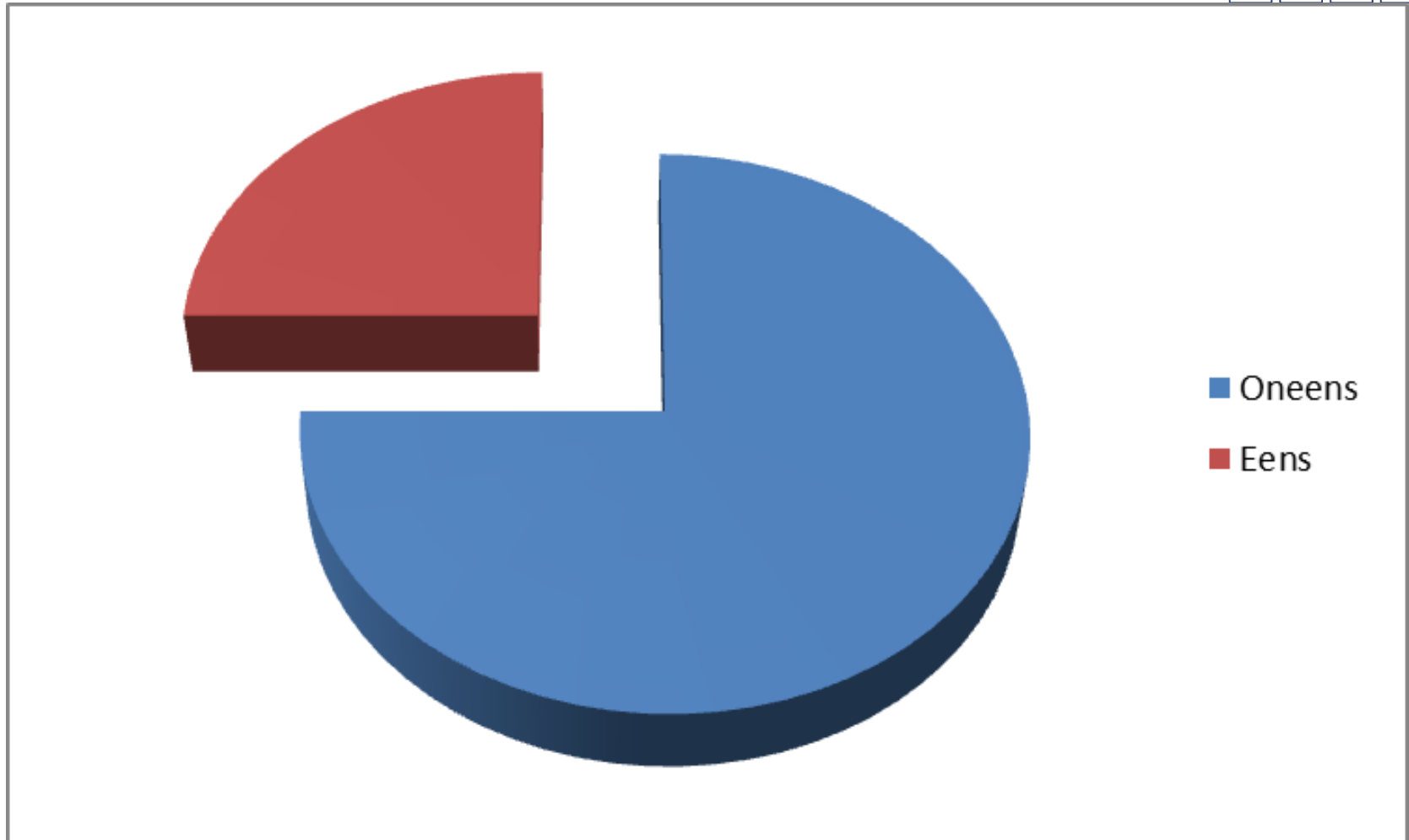
Het Nederlandse pensioenstelsel is

V I I P

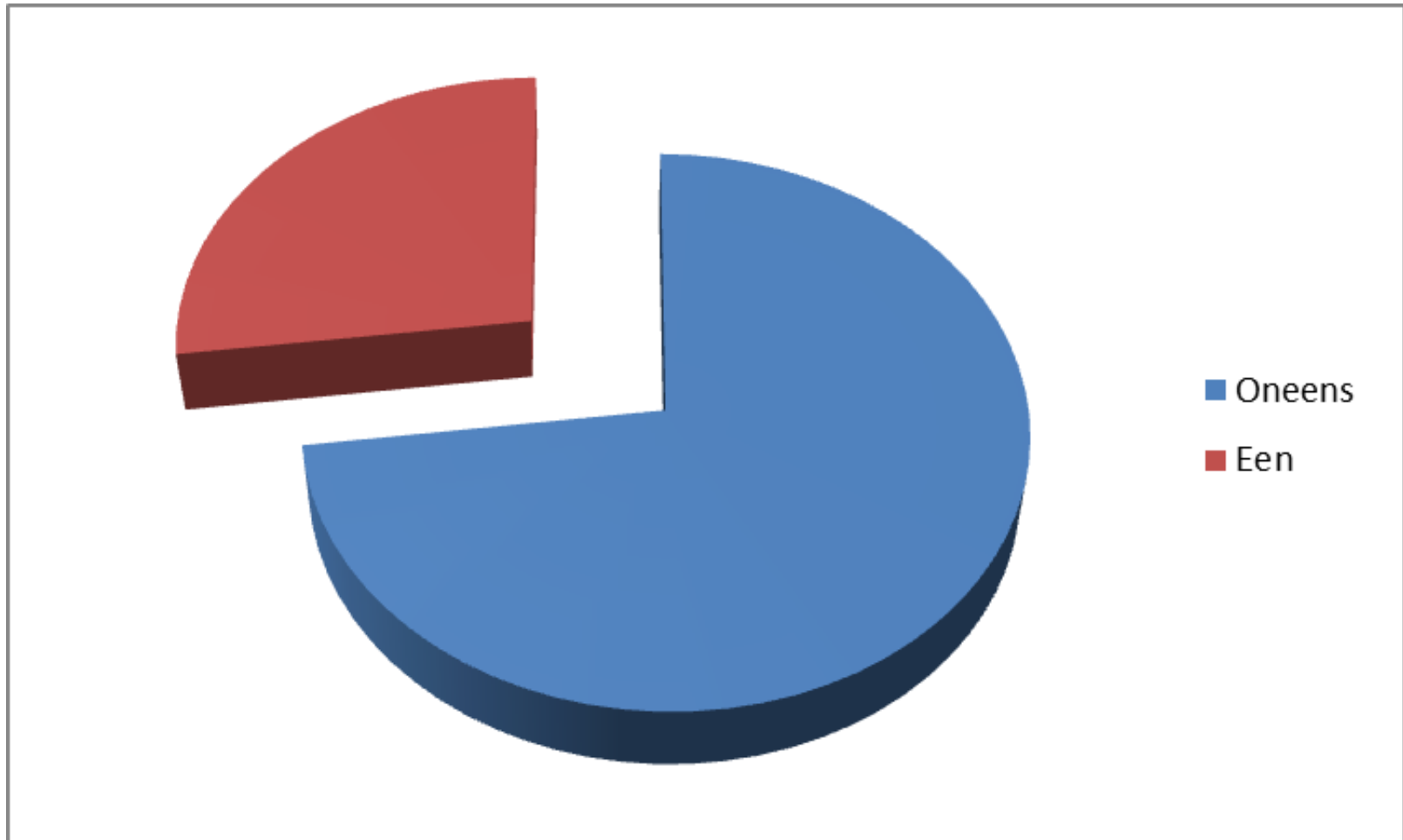
Ik ben alleen solidair, omdat de (verplichte) Nederlandse voorzieningen hierop zijn ingericht

V I I P

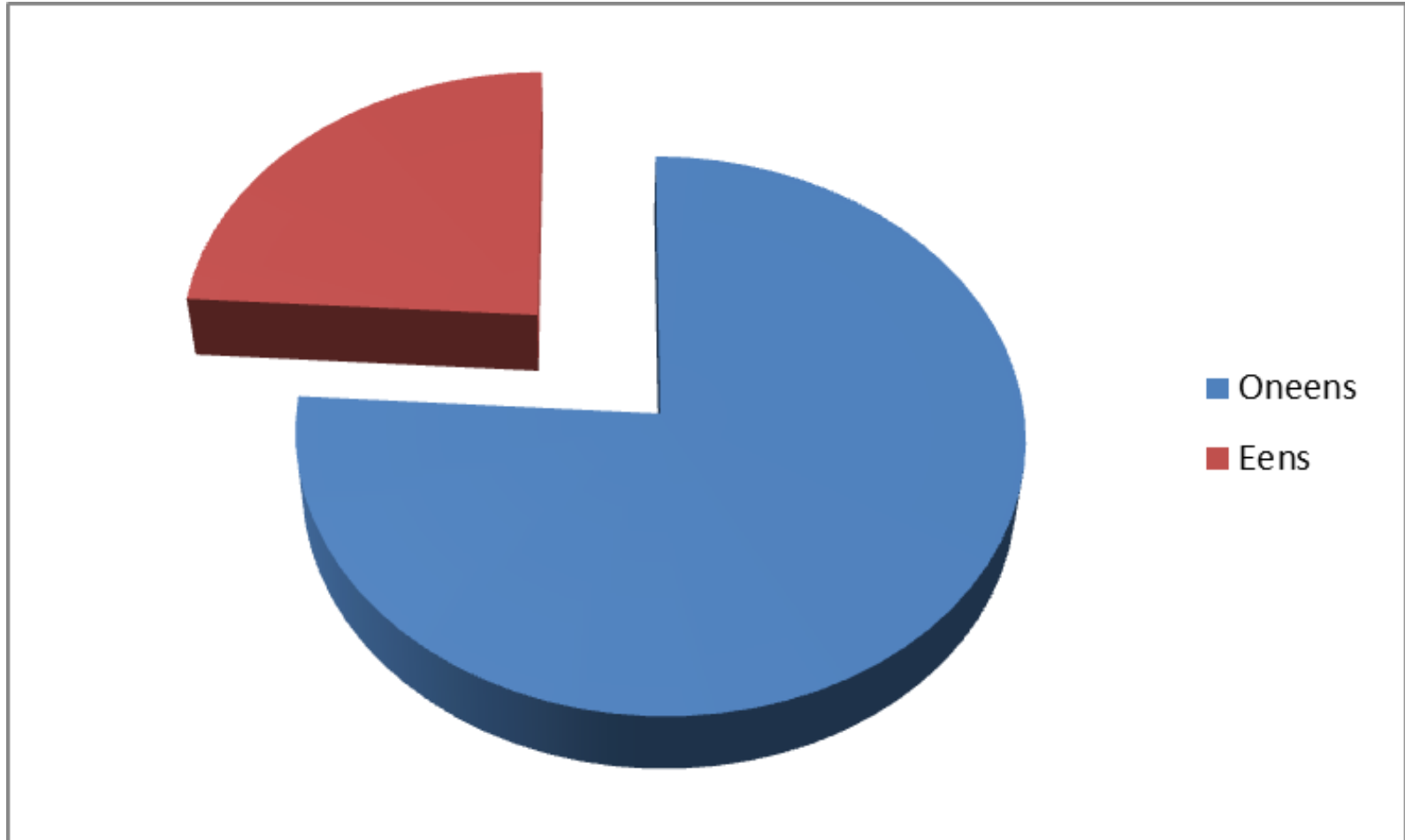
Ik regel mijn pensioen liever zelf

V I I P

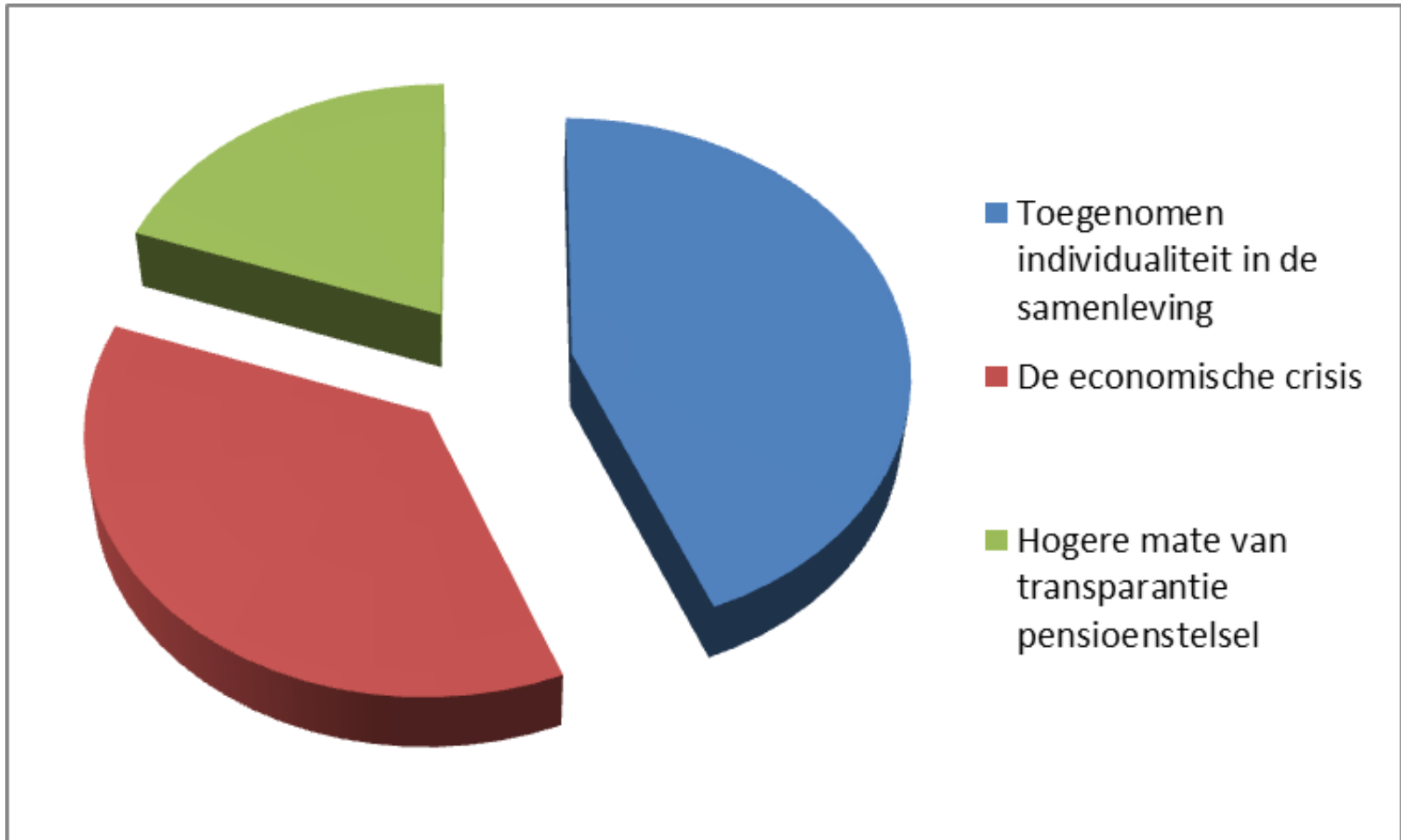

De doorsnee premie is een zegen voor ons pensioenstelsel

V I I P

Solidariteit staat onder druk. De belangrijkste redenen hiervoor

PENSIOENFONDS

ZORG & WELZIJN

Pensioen is meer dan geld alleen

Jaarcongres VIIP

16 april 2013

Karin Bitter, Manager Pensioenbeleid PFZW

Agenda

- **Voorstellen PFZW**
- **Maatschappelijke betrokkenheid, wat verstaan we daar onder en hoe geven we daar inhoud aan ?**
- **Het nieuwe pensioencontract: behoud solidariteit voorop !**

PFZW: voor wie doen we het ?

- **Verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds**
 - ruim 20 CAO-tafels
 - vele 'losse' werkgevers (contractuele aansluiting)
 - totaal aantal werkgevers ca. 21.500
 - autonome groei sector: 2,75% p/j
- **Belegd vermogen 130 miljard Euro**

PFZW: voor wie doen we het ?

- **2,3 miljoen belanghebbenden (ca. 85% vrouw)**
 - 1,2 miljoen actief
 - 400.000 gepensioneerd
 - 700.000 slapers
- **Gemiddeld ouderdomspensioen: ca. 7000 Euro p/j**
- **Gemiddelde deeltijdfactor: 65%**
- **Gemiddeld fulltime salaris: 34.000,=**

Agenda

- **Voorstellen PFZW**
- **Maatschappelijke betrokkenheid, wat verstaan we daar onder en hoe geven we daar inhoud aan ?**
- **Het nieuwe pensioencontract: behoud solidariteit voorop !**

Maatschappelijke betrokkenheid

- **Waarom ? Het past bij ons.**
- **Betrokkenheid bij de BV Nederland**
 - Staatsschuld is 450 miljard, en tegelijkertijd 700 miljard belegd
 - Infrastructuur
 - Hypotheken: zie advies Cie. Dijkhuizen
 - Maar: geen concessies aan rendement !
- **Betrokkenheid bij de sector Zorg en Welzijn**
 - De vergrijzing en langer leven raakt pensioen en zorg: solidariteits/generatie-discussie
 - Meedenken en voelen met onze deelnemers: 'relatiemanagement'

Vergrijzing en langer leven zetten solidariteit onder druk

In pensioenen:

Aanpassing levensverwachting heeft pensioensector in 2010 € 40 miljard gekost.

En in de zorg:

Als er niets gebeurt, dan gaat in 2040 een derde van het nationaal inkomen op aan zorgkosten. Nu is dat een achtste.

Meedenken en –voelen met onze deelnemers

Onze deelnemers maken zich zorgen. Uit de dialoog:

‘Ik zorg mijn hele leven voor mensen, maar wie zorgt er voor mij als ik aan de beurt ben ?’

‘Ik kan beter mensen sparen dan geld’

‘Tsja, een goed pensioen...heb ik straks geld, maar lig ik in bed te hopen dat er iemand komt’

‘Hoe kan ik zo lang mogelijk in mijn eigen huis blijven wonen ?’

Schrikbeeld

**BEZUINIGINGEN
ZORG**

**EN JE DOUCHEBEURT
KUN JE WINNEN
MET BINGO**

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Wat kan PFZW betekenen voor de sector ? (1)

- **Sociale partners ondersteunen bij vernieuwing arbeidsmarktbeleid: duurzaam langer doorwerken, ouderenbeleid etc.**
- **Impactvol investeren in de zorg van de toekomst:**
 - 'Oranje beleggen'
 - Langer thuis
 - Healthy aging
 - 'E-health'
 - Medische innovatie
 - Ontlasting zorgpersoneel

Wat kan PFZW betekenen voor de sector ? (2)

Randvoorwaarden investeren in de zorg

- **Moet passen in onze risico- en rendementsdoelstellingen**
- **Sluit aan bij belangen van onze deelnemers**
- **Vastgoedrisico vermijden**
- **Geen directe investeringen in zorginstellingen**

Wat kan PFZW betekenen voor de deelnemer?

Pensioen is meer dan geld alleen

Verbinding maken tussen 3 domeinen

- **Werken:** langer doorwerken moet, maar kan dat wel ?
- **Zorg:** beschikbaarheid en betaalbaarheid
- **Wonen:** liefst zo lang mogelijk zelfstandig

Verbinding domeinen werken/pensioen, zorg, wonen

Vernieuwing op deze terreinen moet komen van samenwerking tussen pensioensector, banken/(zorg) verzekeraars, woningcorporaties en zorgaanbieders

Domein werken en pensioen

Langer doorwerken → eisen aan opbouw en onderhoud menselijk kapitaal

Opleiding

Omscholing / bijscholing

Demotie

Parttimepensioen

Vitaliteit → Work/life balance → Link met **zorgdomein** (zorgtaken)

Flexibilisering arbeidsmarkt

Grilliger inkomenspatroon, hoe vang je dat op ?

Pensioenoplossingen voor ZZP' ers

Domein zorg

Belang mantelzorg neemt toe, maar werk en mantelzorg moeilijk te combineren > faciliteren combinatie mantelzorg & werk

Pensioensparen neemt af door beperking Witteveenkader

Zorgsparen via Pf? Kapitaaldekking voor toekomstige zorguitgaven

Collectief sparen, flexibel opbouwen & opnemen

Solidariteit hoog/laag opgeleid wordt groter (meer pensioen/meer zorg)

Uitkering in geld of natura

Domein wonen

Langer in eigen huis d.m.v. woningaanpassingen

Financiering uit pensioen nu uitsluitend (netto) annuïteit

Niet optimaal voor grotere uitgave ineens

Mogelijke rol pensioenfondsen

Te gelde maken van eventueel vermogen in eigen woning

Lumpsumuitkeringen

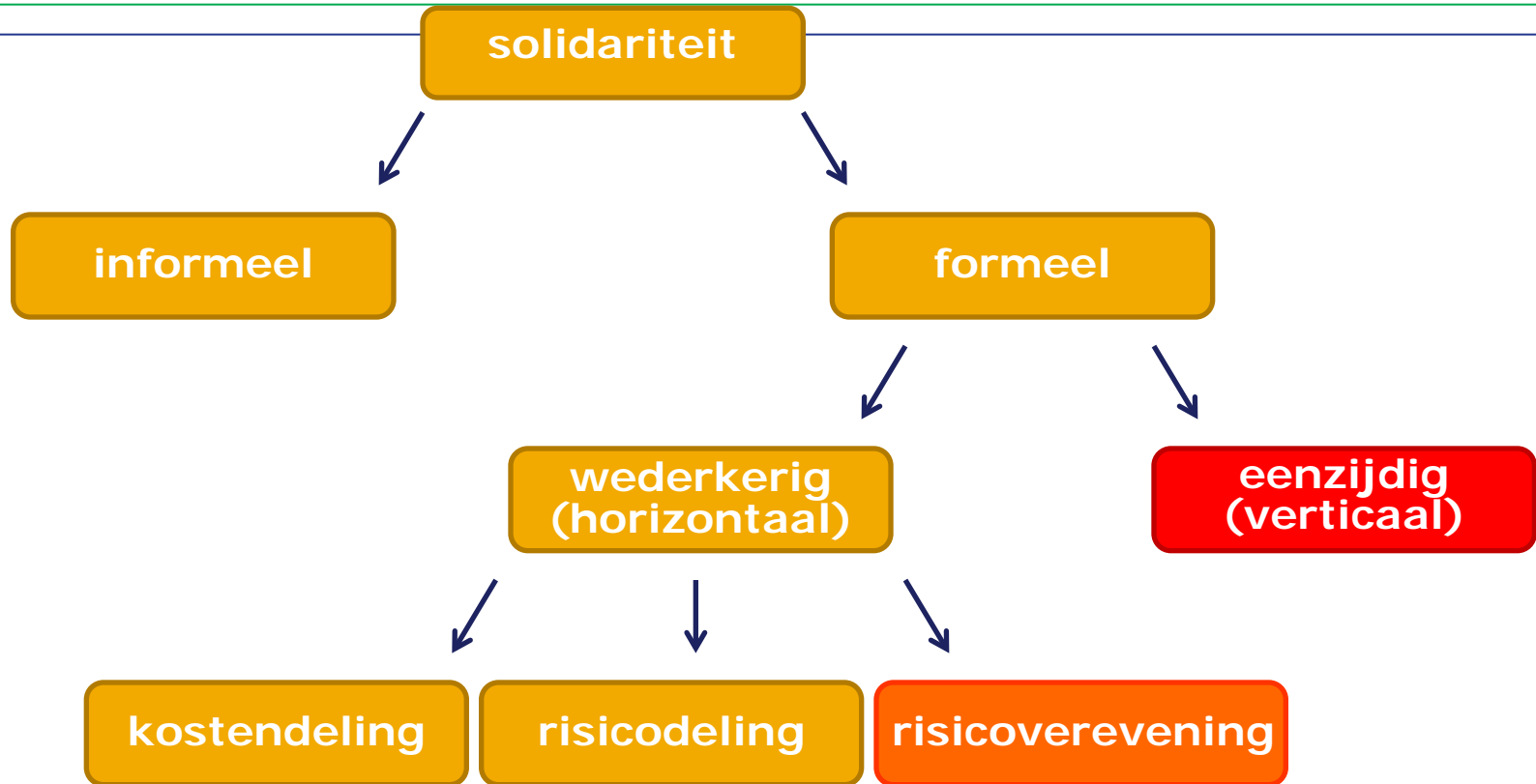
In natura

- Collectieve inkoopkracht benutten
- Vanuit bruto pensioen

Agenda

- **Voorstellen PFZW**
- **Maatschappelijke betrokkenheid, wat verstaan we daar onder en hoe geven we daar inhoud aan ?**
- **Het nieuwe pensioencontract: behoud solidariteit voorop !**

Solidariteit, wat is dat eigenlijk ?

Onomstreden: samen kosten delen

- **Grote schaal = lage kosten per deelnemer**
- **Administratie- en uitvoeringskosten**
 - Bij PFZW: 2,7 cent per euro ingelegde premie
- **Kosten voor vermogensbeheer**
 - Bij PFZW: 0,6 cent per belegde euro

Onomstreden: samen risico's delen

- **Sommige risico's kun je als individu niet of nauwelijks opvangen → risico's delen in en met een collectief**
- **Bekendste voorbeelden:**
 - Langlevenrisico
 - Arbeidsongeschiktheidsrisico
 - Kortlevenrisico (nabestaanden)
- **Uitgangspunt: wederkerigheid**

Verevening: risico's niet voor iedereen gelijk

- **Vrouw wordt gemiddeld ouder dan man**
 - Dus: man krijgt hoger ouderdomspensioen?
- **Hoog-opgeleid wordt gemiddeld ouder dan laag-opgeleid**
 - Dus: laag-opgeleid krijgt hoger ouderdomspensioen?
- **Niet-roker wordt gemiddeld ouder dan roker**
 - Dus: roker krijgt hoger ouderdomspensioen?

De ratio achter intergenerationale risicodeling

- **In geval van pech: deel van de pijn doorschuiven**
In geval van weelde: deel van overschot doorschuiven
- **Alle generaties kunnen hoger rendement maken tegen lagere risico's**
- **Economisch nut: "minimaal 7% welvaartswinst"**
- **Maatschappelijk nut: beperken pech- en gelukgeneraties**
- **Technisch argument: incomplete markt compleet maken**
 - Sommige risico's zijn simpelweg niet via de financiële markten af te dekken, dus dat 'moet' via het collectief

Knelpunt bij intergenerationale risicodeling

Ontbreken wederkerigheid

- omdat het contract zich niet over de generaties heen uitstrekt
- omdat er onvoldoende homogeniteit en daardoor onvoldoende draagvlak is
- incomplete contracten: eigendom van rendementen en buffers is onduidelijk
- Combinatie van doorsneepremie en doorsnee opbouw: wreekt zich bijv. bij switchen tussen loondienst en ZZP

Het nieuwe, reële pensioencontract

Uitgangspunt:

Een houdbaar pensioencontract vraagt om houdbare solidariteit

- **In geval van 'schokken': direct ingrijpen**
 - Financiële schok
 - Langlevensschok
- **Schok uitsmeren over maximaal 10 jaar**
 - Iedere nieuwe schok = nieuwe uitsmeerperiode
- **Bij weelde: "genoeg is genoeg"**
- **Heldere afspraken over wie wanneer welke risico's draagt**

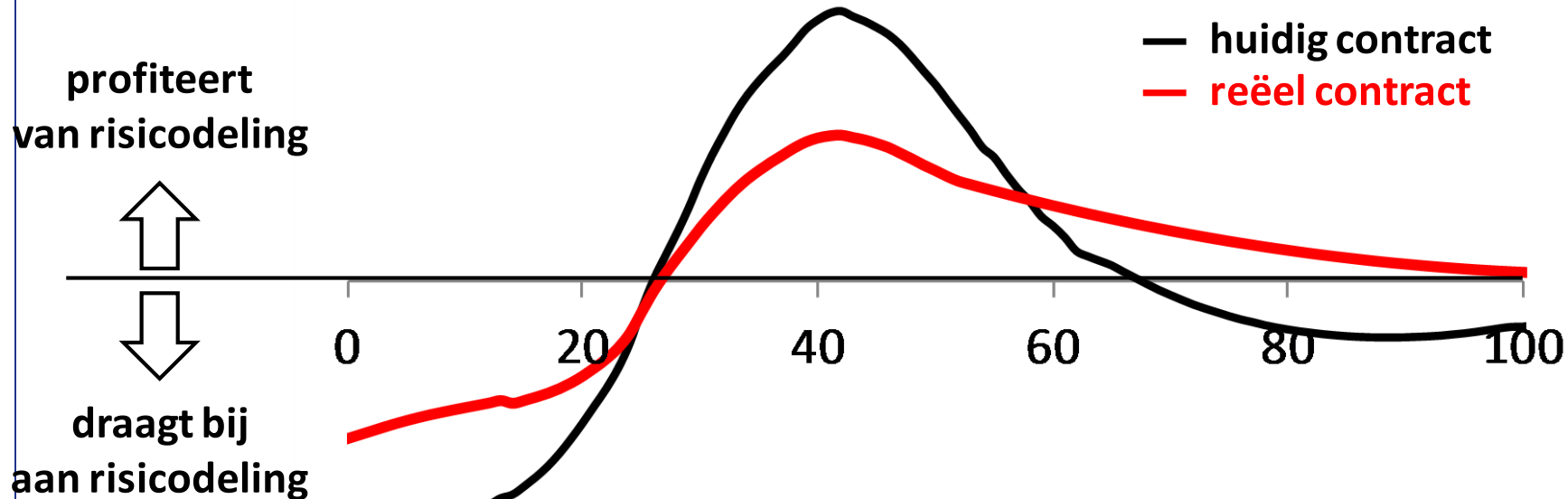
Reëel contract leidt tot meer stabiliteit

	huidig contract	reëel contract
Kans op verlagen	10%	30%
Gemiddelde hoeveelheid verlagen	8%	2%
Hoeveelheid verlagen 'slecht weer'	20%	4%

kans x impact

Reëel contract leidt tot evenwichtiger verdeling van lusten en lasten

Effect van overstap op nieuw, reëel contract

- **Direct ingrijpen** (gunstig voor jong)
- **Pijn uitsmeren** (gunstig voor oud)
- **Uitsmeerperiode maximeren** (gunstig voor jong)
- **Nieuwe schok = nieuwe periode** (gunstig voor oud)
- **Weelde in fonds houden** (gunstig voor jong)
- **Hoeveelheid verlagen beperkt** (gunstig voor oud)
- **Vooraf heldere afspraken** (gunstig voor allen)

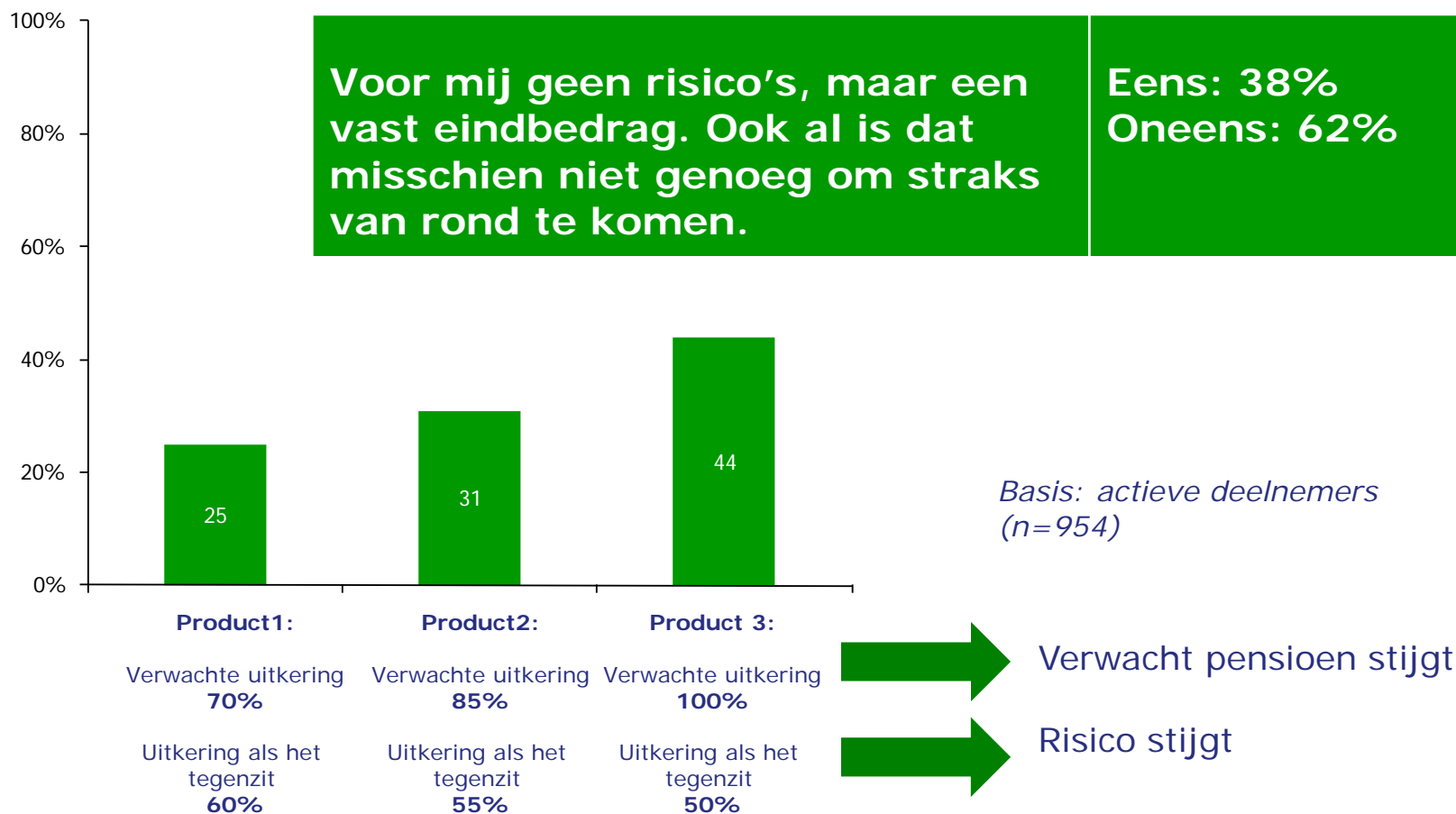
-
- **Een stabiel, evenwichtig en transparant nieuw contract**

Vraag: is dit voldoende?

Wordt hiermee de collectieve risicodeling weer houdbaar?

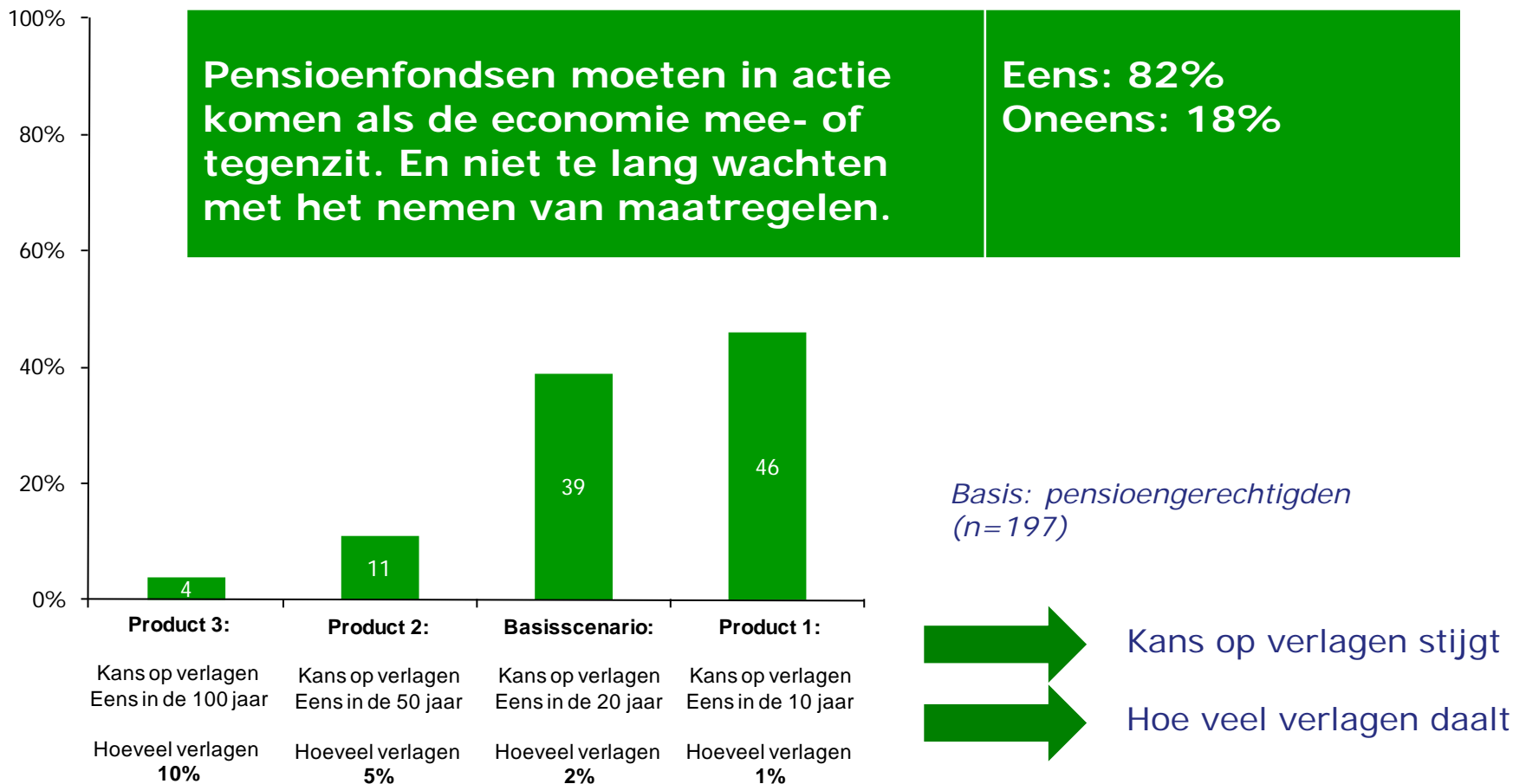
Meerwaarde in de ogen van actieve deelnemers

Bron: raadpleging PFZW

Meerwaarde in de ogen van pensioengerechtigden

Bron: raadpleging PFZW

Pensioendebat

Thérèse Schets (FNV Bondgenoten)

VS

Jacqueline Lommen (Robeco)

o.l.v. Angélique Joosen (PwC)

Stelling I

Solidariteit is de basis van ons pensioenstelsel en daarin passen DB-pensioensystemen het beste.

Stelling 2

Het huidige arbeidsklimaat leidt er toe dat mensen hun eigen pensioenregeling en hun eigen pensioenuitvoerder willen kiezen.

Lagerhuis

V I I P

1

Wendy de Jong

2

Eliane Schoonman

4 debat tips:

1. Wie stelt moet bewijzen
2. Gebruik een tegenargument
3. Maak gebruik van emotie
4. Wees compact

Stelling 1

‘Transparantie in de
pensioensector ondermijnt de
solidariteit’

Stelling 2

‘De pensioenuitvoeringsorganisatie /uitbestedingsrelatie is niet solidair met het pensioenfondsbestuur (aangaande het nemen van verantwoordelijkheid)’

Wat kunnen vrouwen leren van Barack Obama?

V I I P

 SPEECH REPUBLIC

Uitreiking Gouden Pump

Genomineerden:

ABVA KABO

Robeco

ROBECO

Achmea

vrouwen in institutioneel pensioen

V

I

I

P

Jaarcongres

**Vrouwen in
Institutioneel
Pensioen**

**Amsterdam
Dinsdag 16 april 2013**

Heel veel dank!!!

PWC

- Wim Koeleman
- Angelique Joosen
- Miriam Antonius
- Elisabeth Morais
- Malou Schouten

Spreekers en workshopleiders

- Karin Bitter
- Jacqueline Lommen
- Thérèse Schets
- Angelique Joosen
- Wendy de Jong
- Eliane Schoonman
- Speech Republic / Bas en Danielle

Fotograaf

- Miranda van der Donk

Commissie Jaarcongres 2013

- Conny Wegerif
- Nadia Pattavina
- Marthe Tuinstra
- Everdine Kronenburg
- Angelique Joosen

Commissie Gouden Pump Award en Jury

- Carin Kleiweg
- Monique de Vos
- Irene Vermeeren
- Petra Blonk
- Marga Balster

- Sybilla Dekker
- Sandra Smits
- Onno Versteegen
- Toine van der Stee